

HENNING
MANKELL

Djup

Leopard Roman

Henning Mankell
DJUP

BÖCKER AV HENNING MANKELL

- Bergsprängaren* 1973, 1998
Sandmålararen 1974
Vettvillingen 1977
Fångvårdskolonin som försvann 1979, 1997
Dödsbrickan 1980
En seglares död 1981
Daisy Sisters 1982, 1993
Apelsinträdet 1983
Älskade syster 1983
Sagan om Isidor 1984, 1997
Hunden som sprang mot en stjärna 1990
Leopardens öga 1990
Mördare utan ansikte 1991
Skuggorna växer i skymningen 1991
Hundarna i Riga 1992
Katten som älskade regn 1992
Den vita lejoninnan 1993
Mannen som log 1994
Comédia infantil 1995
Eldens hemlighet 1995
Villospår 1995
Den femte kvinnan 1996
Pojken som sov med snö i sin säng 1996
Steket efter 1997
Brandvägg 1998
Resan till världens ände 1998
I sand och i lera 1999
Danslärarens återkomst 2000
Labyrinten 2000
Vindens son 2000
Eldens gåta 2001
Tea Bag 2001
Innan frosten 2002
Jag dör, men minnet lever 2003

Henning
Mankell

DJUP

Roman

Leopard förlag

Stockholm 2004

Henning Mankell : Djup – provläsningssnitt 1

Leopard förlag, S:t Paulsgatan 11, 118 46 Stockholm

www.leopardforlag.se

© Henning Mankell 2004

Omslag: Lena Olofsson

Typografi: Christer Hellmark

E-boksproduktion: eLib AB 2004

DEL 1

Den hemliga känslan för lod

1.

Man sa att dårarnas skrik kunde höras över sjön när det var vindstilla.

Särskilt om hösten. Skriken tillhörde hösten.

Om hösten börjar också historien. Med fuktig dimma, några tveksamma plusgrader och en kvinna som plötsligt inser att hon har friheten nära. Hon har upptäckt ett hål i ett staket.

Det är på hösten 1937. Kvinnan som heter Kristina Tacker har i många år suttit inspärrad på det stora sinnessjukhuset utanför Säter. Alla tankar på tid har förlorat sin mening för henne.

Länge betraktar hon hålet som om hon till en början inte förstår dess innebörd. Staketet har alltid varit som en hinna som hon inte ska komma för nära. Det är en gräns som har en alldeles bestämd betydelse.

Men denna plötsliga avvikelse? Denna punkt där staketet brutits upp? Till det som nyss var förbjudet område har en port öppnats av en okänd hand. Det tar lång tid innan hon förstår. Sedan kryper hon försiktigt igenom hålet och befinner sig utanför staketet. Där står hon orörlig och lyssnar, med huvudet nerkört mellan de spända axlarna, beredd på att någon ska komma och gripa tag i henne.

Under de tjugotvå år hon har suttit inspärrad på sinnessjukhuset har hon aldrig tyckt sig vara omgiven av människor utan av andedräkter. Andetagen är hennes osynliga väktare.

De tunga huskropparna ligger bakom henne, som slumrande rovdjur, beredda till språng. Hon väntar. Tiden har upphört. Ingen kommer och tvingar henne tillbaka.

Först efter en lång tvekan tar hon ett försiktigt steg bort, sedan ännu ett och försvinner bland träden.

Hon befinner sig i en barrskog. Där luktar rått, som av brunstiga hästar. Hon tycker sig ana en stig på marken. Hon rör sig långsamt men först när hon märker att sinnessjukhusets tunga andhämtning har upphört vågar hon vända sig om.

Runt henne finns bara träd. Att stigen var inbillning och nu är borta bryr hon sig inte om, eftersom hon ändå inte är på väg någonstans. Hon är som en byggnadsställning kring ett tomrum. Hon finns inte. Innanför denna byggnadsställning har det varken blivit något hus eller någon människa.

Där ute i skogen rör hon sig mycket fort, som om hon trots allt hade ett mål bland tallarna. Men lika ofta står hon alldeles stilla, som om hon själv långsamt höll på att förvandlas till ett träd.

I barrskogen finns ingen tid. Bara trädstammar, mest tallar, enstaka granar och solstrålar som ljudlöst faller mot den fuktiga marken.

Hon börjar darra. En smärta kommer krypande innanför skinnet. Först tror hon att det är den ohyggliga klåda som ibland drabbar henne och tvingar vårdarna att lägga henne i bälte för att hon inte ska klösa sönder sin hud. Sedan inser hon att det är något annat som gör att hon darrar.

Hon minns att hon en gång hade en man.

Varifrån tanken kommer vet hon inte. Men hon kommer alldeles bestämt ihåg att hon en gång var gift. Han hette Lars, det minns hon. Han hade ett ärr över vänster öga och var tjugotre centimeter längre än hon. Något mer kan hon i ögonblicket inte erinra sig. Allt annat har hon förträngt och förvisat till det mörker hon bär inom sig.

Men minnet återvänder. Hon ser sig förvirrat runt bland barrskogens stammar. Varför kommer hon att tänka på sin man här? Han som hatade skogar och alltid drogs till havet? Han som var kadett och sedermera blev sjömätare och marinkapten med hemliga militära uppdrag?

Dimman viker undan, den är ljudlös, förtunnad.

Hon står alldeles orörlig. Någonstans flaxar en fågel bort. Sedan är det stilla igen.

Min man, tänker Kristina Tacker. En gång hade jag en man, våra liv berörde varandra, omslöt oss. Varför minns jag honom nu, när jag har hittat ett hål i staketet och lämnat alla de vakande rovdjuren bakom mig?

Hon letar i sitt huvud och bland träden efter ett svar.

Det finns inget. Det finns ingenting.

2.

Sent på kvällen hittar vårdarna Kristina Tacker.

Det är frost, marken knakar under deras fötter. Hon står orörlig i mörkret och stirrar på en trädstam. Det hon ser är inte en tall utan en ensligt belägen fyr på en klippa någonstans långt ute i ett kargt och ödsligt havsband. Hon märker knappt att hon inte längre är ensam med de stumma träden.

Kristina Tacker är denna dag på hösten 1937 femtiosju år gammal. Det finns en skorpa av bevarad skönhet i hennes ansikte. Det är tolv år sedan hon senast yttrade ett ord. I hennes journal upprepas dag efter dag, år efter år, en enda fras:

Patienten är oförändrat oåtkomlig.

Samma natt: Det är mörkt i hennes rum på det stora sjukhuset. Hon är vaken. Ett fyrsken sveper förbi, gång på gång, som en ljudlös klocka av ljus inne i hennes huvud.

3.

23 år tidigare, även då en höstdag, stod han som var hennes man och betraktade pansarbåten Svea som låg förtöjd vid Galärvarvskajen i Stockholm. Lars Tobiasson-Svartman var marinofficer, han betraktade fartyget med vaksamma ögon. Bortom de sotiga skorstenarna skymtade han Kastellet och Skeppsholmskyrkan. Ljuset var grått, han kisade med ögonen.

Det var i mitten av oktober 1914, det stora kriget hade pågått i exakt två månader och nitton dagar. Lars Tobiasson-Svartman litade inte oreserverat på de nya järnskodda krigsfartygen. De äldre skeppen av trä gav honom alltid en känsla av att träda in i ett varmt rum.

De nya fartygen, de som hade skrov av sammannitade pansarplåtar, var kalla rum, oberäknliga rum. Innerst inne misstänkte han att dessa fartyg inte lät sig tämjas. Bortom de koleldade ångmaskinerna eller de nya motorer som drevs av olja fanns andra krafter som inte kunde kontrolleras.

Då och då kom en vindby från Saltsjön.

Han stod vid den branta landgången, tvekan. Det gjorde honom förvirrad. Varifrån kom osäkerheten? Skulle han avbryta sin resa innan den ens hade börjat? Han letade efter en förklaring. Men alla hans tankar var borta, uppslukade av en dimbank som ljudlöst rullade förbi inom honom.

En matros skyndade ner för landgången. Det förde honom tillbaka till nuet. Att inte ha kontroll var en svaghet som ovillkorligen måste döljas. Matrosen tog hans väska, kartrullarna och det bruna specialsyddas fodral där han förvarade sitt dyrbaraste mätinstrument. Han förvånades över att matrosen på egen hand lyckades bära med sig det skrymmande bagaget.

Landgången sviktade under hans fötter. Mellan fartygsskrovet och kajen skymtade vattnet, mörkt, oåtkomligt.

Han tänkte på vad hans hustru sa när de skiljdes i lägenheten på Wallingatan.

»Nu börjar något som du så länge har längtat efter.«

De stod i den mörka tamburen. Hon skulle följa med honom till fartyget för att ta avsked. Men just när hon drog på sig den ena handsken hade hon börjat tveka, precis som han själv nyss gjort där vid landgången.

Hon hade inte förklarat varför avskedet plötsligt blivit för tungt. Det behövdes inte. Hon ville inte börja gråta. Efter nio års äktenskap visste han att det var svårare för henne att visa sig gråtande för honom än att visa sig naken.

De tog ett hastigt avsked. Han försökte tala om för henne att han inte var besviken.

Inom sig kände han en lättnad.

Han stannade mitt på landgången och kände hur fartyget nästan omärkligt rörde sig. Hon hade rätt. Han längtade bort. Men han var inte alls säker på vad det var han längtade efter.

Fanns det en hemlighet inom honom som han själv inte kände till?

Han älskade sin hustru mycket högt. Varje gång han skulle göra en resa i tjänsten och tog avsked sög han omärkligt in doften av hennes hud när han hastigt kysste henne. Det var som om han lagrade denna doft, som ett gott vin, eller kanske ett opium, att ta fram när han kände sig så övergiven att han riskerade att tappa kontrollen över sig själv.

Fortfarande använde hans hustru sitt flicknamn. Varför visste han inte och han ville heller inte fråga.

En bogserbåt släppte ut ånga någonstans borta vid Kastellholmen. Han fixerade en fiskmåls som stod orörlig på uppvindarna ovanför fartyget.

Han var en ensam människa. Hans ensamhet var som en avgrund som han fruktade att han en dag skulle störta sig ut i. Han hade räknat ut att avgrunden måste vara minst 40 meter djup och att han skulle kasta sig ut med huvudet först för att vara säker på att dö.

Han befann sig exakt på mitten av landgången. Med ögonmättet hade han uppskattat den totala längden till sju meter. Nu befann han sig alltså 3,5 meter från kajen och lika långt från fartygets reling.

Hans tidigaste minnen handlade om avstånd. Mellan honom själv och hans mor, mellan hans mor och hans far, mellan golv och tak, mellan oro och glädje. Hela hans liv handlade om avstånd, att mäta, förkorta eller förlänga dem. Han var en ensam människa som ständigt letade efter nya avstånd att bestämma eller avläsa.

Att kunna mäta avstånden var som en besvärjelse, hans instrument för att tygla tidens och rummets rörelser.

Ensamheten hade från början, så långt tillbaka han kunde minnas, varit som hans egen hud.

Kristina Tacker var inte bara hans hustru. Hon var också det osynliga lock han lade över avgrunden.

4.

Ett knappt märkbart duggregn drog in över Stockholm denna oktoberdag 1914. Från Wallingatan hade hans bagage dragits på en kärra över bron till Djurgården och Galärvarvskajen. Trots att det bara var han och mannen med kärran hade han känt det som om han deltog i en procession.

Väskorna var av brunt läder. I det specialsydda fodralet av kalvskinn låg hans dyrbaraste ägodel. Det var ett lod för avancerad sjömätning.

Lodet var av mässing, tillverkat i Manchester 1701 av Maxwell & Swansons marintekniska företag. Optiska och navigationstekniska instrument framställdes av skickliga hantverkare och såldes över hela världen. Företaget hade vunnit berömmelse och aktning, när man tillverkat de sextanter som kapten Cook haft med sig på det som skulle bli hans sista resa till Stilla Havet. Man gjorde reklam med att även japanska och kinesiska sjöfarare använde sig av dess produkter.

När han ibland vaknade om nätterna med en svårgripbar oro steg han upp och tog fram lodet. Han tog med det till sängen, höll det tryckt mot bröstet och brukade då somna om.

Lodet andades. Andedräkten var vit.

5.

Pansarbåten Svea hade tillverkats vid Lindholmens varv i Göteborg och lämnat stapelbädden i december 1885. 1914 skulle hon ha tagits ur aktiv tjänst eftersom hon redan hade blivit omodern. Men beslutet hade dragits tillbaka eftersom den svenska marinen inte planerat för det stora kriget. Hennes liv hade förlängts just i slaktögonblicket. Det var som en arbetshäst som benådats i sista stund och sedan skickats ut på gatorna igen.

Lars Tobiasson-Svartman repeterade hastigt i huvudet de viktigaste fartygsmåtten. Svea var 75 meter lång och hade en yttersta bredd strax bakom mittsektionen på drygt 14 meter. Bestyckningen

av det svåra artilleriet bestod av två stycken långskjutande 25,4-centimeterskanoner M/85, tillverkade av Maxim-Nordenfelt i London. Det medelsvåra artilleriet utgjordes av fyra 15-centimeterskanoner, även de tillverkade i London. Därtill kom lätt artilleri samt ett okänt antal kulsprutor.

Han fortsatte att i tankarna gå igenom vad han visste om fartyget som väntade på honom. Besättningen utgjordes av 250 stamanställda och värnpliktiga matrosar, samt den ordinarie officerskåren på 22 man.

Kraften, som vibrerade i fartyget, kom från två liggande compoundmaskiner som genererade sina hästkrafter via sex eldrörpannor. Hastigheten hade en gång vid fartprov uppmätts till 14,68 knop.

Det fanns ytterligare ett mått som intresserade honom. Avståndet mellan köl och botten vid Galärvarvskajen var drygt två meter.

Han vände sig om och såg ner mot kajen, som om han hade hoppats att hans hustru trots allt skulle ha kommit. Men där fanns bara några pojkar med metrevar och en berusad man som knäade och sedan långsamt föll omkull.

Byarna från Saltsjön blev allt kraftigare. De kändes starkare här uppe på fartygets däck intill landgången.

6.

Han rycktes ur sina tankar av en flaggstyrman som slog ihop klackarna och presenterade sig som Anders Höckert. Lars Tobiasson-Svartman svarade med honnör men kände olust. Det gick en ilning genom honom varje gång han måste lyfta handen mot mösskanten. Han kände sig löjlig, deltog i ett spel som han avskydde.

Anders Höckert visade honom till hans hytt, som låg strax under den lejdare om babord som ledde till kommandobryggan och kanoernas avskjutningscentral.

Anders Höckert hade ett födelsemärke i nacken, just ovanför halslinningen.

Lars Tobiasson-Svartman drog ihop ögonen och fixerade födelsemärket. Varje gång han upptäckte leverfläckar på en människas kropp försökte han se vad de föreställde. Hans egen far, Hugo Svart-

man, hade haft en grupp födelsemärken på vänster överarm. I hans fantasi hade de varit en arkipelag av små namnlösa öar, kobbar och skär. Den vita huden utgjorde farleder som möttes och korsade varandra. Var på hans fars vänstra arm gick de djupaste farlederna? Var skulle det vara säkrast att föra ett fartyg?

Den hemliga känslan för lod, mått och avstånd som präglade hans liv hade sin fästpunkt i bilden och minnet av faderns födelsemärken.

Lars Tobiasson-Svartman tänkte för sig själv: Jag letar fortfarande i mitt inre efter okända grund, ännu ej uppmätta djup, oväntade hålrum. Även inom mig själv måste jag kartlägga och pricka ut en helt igenom säker farled.

Anders Höckerts födelsemärke i nacken liknade en tjur, stridsberedd med sänkta horn.

Anders Höckert öppnade dörren till den hytt som han hade blivit tilldelad. Lars Tobiasson-Svartman hade ett hemligt uppdrag och kunde därför inte dela hytt med någon annan officer på fartyget.

Bagaget, kartrullarna och det bruna fodralet med sjömättningsinstrumentet stod redan på durken. Anders Höckert gjorde honnör och lämnade hytten.

Lars Tobiasson-Svartman satte sig på kojen och lät sig omslutas av ensamheten. Det vibrerade i skrovet från pannorna som aldrig var helt nersläckta trots att fartyget låg vid kaj. Han såg ut genom ventilen. Himlen var plötsligt blå, regnet hade dragit undan. Det gjorde honom glad, eller kanske lättad. Regn tyngde honom, som små, nästan osynliga vikter som slog emot hans kropp.

Ett kort ögonblick överfölls han av en längtan att lämna fartyget.

Han rörde sig inte.

Långsamt började han packa upp sina väskor. Varje klädesplagg hade hans hustru noga valt ut. Hon visste vilka kläder han tyckte mest om och ville ha med sig. Hon hade vikt ihop dem med kärleksfulla rörelser.

Ändå föreföll det honom nu som om han aldrig tidigare hade sett eller hållit dem i sina händer.

7.

Pansarbåten Svea lämnade Galärvarvskajen klockan 18.15 samma kväll. Vid midnatt när de passerat ytterskärgården sattes kursen syddostlig och farten ökades till 12 knop. Det blåste en nordlig vind som var byig, 8–12 sekundmeter.

Lars Tobiasson-Svartman kramade den natten hårt sitt lod. Han låg länge vaken. Hans tankar kretsade kring hans hustru och hennes doftande hud. Då och då tänkte han också på det uppdrag som väntade honom.

8.

I gryningen, efter en ryckig sömn med oklara och undanglidande drömmar, lämnade han hytten och gick ut på däck. Han ställde sig i lä på en plats där han visste att han inte kunde upptäckas från kommandobryggan.

En av hans hemligheter dolde sig i en av kartrullarna som låg i hans hytt. Där förvarade han varvsritningarna till Svea. Fartyget hade konstruerats av skeppsbyggmästaren Göthe Wilhelm Svenson vid Lindholmens varv. Han hade efter sin tid som ingenjör vid Kungliga Mariningenjörstaten 1868 gjort en häpnadsväckande karriär som fartygskonstruktör. 1881, vid 53 års ålder, hade han utnämnts till överdirektör vid Mariningenjörstaten.

Samma dag som Lars Tobiasson-Svartman fick besked från marinstaben om att Svea skulle svara för transporten till hans hemliga kommendering, skrev han ett brev till ingenjör Svenson och bad om en kopia av konstruktionsritningarna. Som skäl angav han ett ”inbitet och möjligen en smula löjligt samlarintresse av ritningar till örlogsfartyg”. Han var beredd att betala 1 000 kronor för ritningarna.

Tre dagar senare kom ett personligt bud från Göteborg. Mannen som avlämnade ritningarna hette Tånge och var kontorist. Han hade klätt sig i sina bästa kläder. Lars Tobiasson-Svartman förutsatte att det var ingenjör Svenson som gett honom direktiv att infinna sig välklädd.

Lars Tobiasson-Svartman hade aldrig tvekat om att ritningarna skulle vara till salu. Tusen kronor var mycket pengar, även för en framgångsrik ingenjör som Göthe Wilhelm Svenson.

9.

Han höll i sig i lejdaren, försökte följa fartygets stigande och sjunkande rörelser med kroppen. Han tänkte på den kväll när han suttit lutad över ritningarna i vardagsrummet på Wallingatan. Det var egentligen då resan hade börjat.

Det var i slutet av juli, hettan tryckande, alla väntade på det stora kriget som nu tycktes oundvikligt. Frågan var bara när de första skotten skulle avlossas och av vem, mot vem. Tidningarnas depeschkontor fyllde sina fönster med hetsiga rapporter. Rykten uppstod och spreds för att sedan genast dementeras, ingen visste någonting säkert men alla menade att just de hade dragit de riktiga slutsatserna.

Över Europa flög ett antal osynliga telegram fram och tillbaka mellan kejsare, generaler och ministrar. Telegrammen var som en vilsegången men dödlig fågelflock.

På skrivbordet hade han haft ett urklipp från en tidning som visade ett fotografi av den tyska slagkryssaren Goeben. Fartyget, som var på 23 000 ton, var det vackraste och samtidigt det mest skrämmande som han någonsin hade sett.

Hans hustru kom in i rummet och strök honom försiktigt över ena axeln.

– Det är redan sent. Vad är det som är så viktigt?

– Jag studerar det fartyg jag ska gå ombord på. När det är dags för mig att resa till okänd ort.

Hon strök honom fortfarande över axlarna.

– Okänd ort? Till mig måste du kunna säga vart du ska?

– Nej. Inte ens till dig.

Fingrarna trevade över hans axlar. Hennes hand snuddade knappt vid tyget. Ändå kände han hennes rörelse djupt inom sig.

– Vad kan du utläsa av alla strecken och siffrorna? Jag kan inte ens uppfatta att det är ett fartyg.

– Jag tycker om att se det man inte kan se.

– Vad är det?

– Idén. Det som ligger bakom. Viljan kanske, ambitionen? Jag vet inte säkert. Men det finns alltid någonting bakom som man inte genast kan upptäcka.

Hon suckade otåligt. Hon slutade att stryka med fingrarna över hans axlar och började istället oroligt trumma med ett pekfinger mot hans nyckelben. Han försökte tyda om hon sände honom ett meddelande.

Till sist tog hon bort handen. Han föreställde sig att det var en fågel som lyfte.

Jag talar inte sanning, tänkte han. Jag undviker att säga som det är. Att jag i dessa ritningar letar efter en punkt på däck där ingen kan se mig från kommandobryggan.

Det jag egentligen letar efter är ett gömställe.

10.

Han såg ut över havet.

Sönderslitna rester av dimmoln, ett ensamt streck av sjöfåglar.

Att framkalla minnesbilder krävde noggrannhet och tålmod. Vad hade hänt efteråt, den där kvällen i juli, just innan krigsförklaringarna började utfärdas? Dagarna med den tryckande hettan och miljoner unga män i Europa som hastigt mobiliserades?

Efter att ha studerat ritningarna under en knapp timme hade han funnit den punkt han hade sökt efter. Han visste var han kunde inrätta sitt gömställe.

Han sköt undan ritningarna. Från gatan hörde han en orolig bryggarhäst gnägga till. I ett av den stora lägenhetens inre rum ändrade Kristina om bland de porslinsfigurer som hon fått av sin mor. Det klingade till som av dämpade klockor. Trots att de varit gifta i nio år och det sällan gick en kväll utan att hon möblerade om på hyllorna hade ännu inte någon fallit till golvet och slagits sönder.

Men efteråt? Vad hade hänt då? Han kunde inte påminna sig. Det var som om det uppstått en läcka i minnesflödet. Någonting hade runnit bort.

Julikvällen hade varit vindstill, hettan tryckande, temperaturen 27 grader. Enstaka åskknallar hade hörts från Lidingöhållet, där svarta moln närmade sig från havet.

Han tänkte på molnen. Det ingav honom en osäkerhet att han hade lättare att minnas en molnformation än sin hustrus ansikte.

Han ruskade bort tankarna och kisade ut i gryningen. Vad är det jag ser? tänkte han. Mörka kobbar i en ännu tidig svensk höstmorgon. Någon gång under natten hade vakthavande befäl beordrat rorgångaren att ändra kurs mot en mer sydlig riktning. Farten var sju eller kanske åtta knop.

Fem knop är fred, tänkte han. Sju knop är lämplig fart när en man ska sändas ut på ett hemligt och brådskande uppdrag. 27,8 knop är krig. Det är den högsta hastighet Goeben har uppnått, trots att hennes ångmaskiner enligt envisa rykten lider av konstruktionsfel som leder till svåra läckage.

Det slog honom att man kan förutbestämma den punkt när krig inleds, men aldrig när det avslutas.

11.

På styrbordssidan där han stod gömd under lejderen skymtade landlinjen i gryningsljuset. Kobbar och utskär steg och sjönk i den gro-piga sjön.

Här börjar och slutar ett land, tänkte Lars Tobiasson-Svartman. Men gränslinjen är glidande, det finns ingen exakt punkt där havet slutar och landet tar vid. Kobbarna är knappt synliga ovanför havsytan. I forna tider uppfattade sjömän dessa kobbar, svinryggar och utbådor som märkliga och fasansfulla vattenodjur. Så kan jag också föreställa mig dessa klippor som långsamt stiger ur havet som djur. Men de skrämmer mig inte. För mig är dessa klippor som skymtar mellan de brytande vågorna inget annat än tankfulla och alldeles ofarliga flodhästar av en art som bara finns i Östersjön.

Här börjar och slutar ett land, tänkte han igen. Ett hälleberg som långsamt rätar på sin rygg. Ett hälleberg som kallas Sverige.

Han gick fram till relingen och såg ner mot det blygrå vattnet som forsade längs jagarens sida. Havet ger aldrig vika, tänkte han.

Havet säljer aldrig sitt skinn. Om vintern är detta hav som frusen hud. Hösten är stillhet, väntan. Plötsliga utbrott av högröstade vindar. Sommaren är inget annat än ett hastigt blänk i det spegelblanka vattnet.

Havet, landhöjningen, allt detta obegripliga, är som barndomens långsamma rörelse mot ålderdom och död. I alla människor pågår en landhöjning. Från havet kommer alla våra minnen.

Havet är en dröm som aldrig säljer sitt skinn.

Han log. Min hustru vill inte avslöja för mig när hon gråter. Kan-
ske är det av samma skäl, vilka de än är, som jag inte vill visa henne
vem jag är när jag är ensam med havet?

Han återvände till läpunkten igen. I aktern tömde en frusen ma-
tros en hink med matrester i vattnet. Måsar följde fartygets köl-
vatten som en vaksam eftertrupp. Däcket var återigen tomt. Han
fortsatte att betrakta kobbarna. Gryningsljuset växte.

Grynnorna och kobbarna är inte bara djur, tänkte han. De är
också stenar som bryter sig loss från havet. Det finns ingen frihet
utan ansträngning. Men dessa stenar är också tid. Stenar som reser
sig långsamt ur havet som aldrig ger vika.

Han gjorde en beräkning av var de befann sig. Det var elva tim-
mar sedan de lämnat Stockholm. Han beräknade farten på nytt och
korrigerade den till nio knop. De befann sig någonstans i Östergöt-
lands norra skärgård, söder om Landsort, norr om Häradskärs fyr-
läge, söder eller öster om Fällbådarna.

Han återvände till sin hytt. Frånsett matrosen hade han inte sett
någon ur fartygets stora besättning. Ingen hade heller rimligtvis
upptäckt honom själv eller hans gömställe.

Han steg in i hytten och satte sig på kojkan-
ten. Om trettio mi-
nuter skulle han äta frukost i officerarnas mäss. När klockan blivit
halv tio skulle han infinna sig i befälhavarens enskilda salong. Kom-
mendörkapten Hans Rake skulle ge honom de hemliga instruktio-
ner som låg inlåsta i fartygets kassaskåp.

12.

Han undrade plötsligt varför han så sällan skrattade.

Vad var det han hade blivit berövad? Varför tänkte han så ofta att han var gjuten av dålig malm?

13.

Han satt på kojkanterna och lät blicken långsamt glida runt hytten.

Den var två gånger tre meter, som en fängelsecell med en rund mässingsinfattad ventil. Under durken låg den korridor som förband de olika delarna av fartyget med varandra. Enligt konstruktionsritningen som han memorerat in i minsta detalj fanns också två vattentäta, lodräta skott till vänster om hytten men två meter djupare ner i fartyget. Ovanför hans huvud passerade den lejdare som ledde upp till styrbords mittskeppskanon.

Han tänkte: Hytten är en punkt. Mitt inne i denna punkt befinner jag mig just i detta ögonblick. En gång i framtiden kommer det att finnas så precisa mätinstrument att det blir möjligt att fastställa den exakta positionen enligt longituder och latituder för var denna hytt befinner sig i varje givet ögonblick. Positionen kommer att kunna bestämmas ner till bråkdelen av en sekund på en världskarta. När det sker kommer det inte längre att finnas plats för några gudar. Vem behöver en Gud när den exakta positionen för en människa kan fastställas, när en människas inre position kommer att sammanfalla med den exakta yttre positionen? Den som lever av att spekulera i övertro och religion kommer då att tvingas hitta någonting annat att leva av.

Charlataner och sjömätare står oåterkalleligen på varsin sida om den avgörande skiljelinjen. Inte datumlinjen eller nollmeridianen utan den linje som skiljer det mätbara från det som inte kan mätas och som därför inte heller existerar.

Han ryckte till. Något i tanken förvirrade honom. Men han kom inte på vad det var.

Han tog fram sin rakspegel ur det etui där Kristina Tacker hade broderat hans initialer och en barnsligt utformad ros.

Varje gång han speglade sig drog han djupt efter andan. Det var

som om han förberedde sig för att göra en nerstigning mot ett stort djup. Han inbillade sig att han skulle mötas av ett främmande ansikte i spegeln.

14.

Det gick alltid en stark rörelse av lättnad genom honom när han kände igen sina ögon, den rynkade pannan, ärret över vänster öga.

Han betraktade sitt ansikte och tänkte på vem han var. En man som gjort sin karriär i den svenska flottan, med ambitionen att en dag få huvudansvaret för den marina fortifikationens kartläggning av de hemliga svenska militära farlederna.

Var han någonting mer?

En person som oavbrutet mätte avstånd och djup, både i den yttre verkligheten och i de hav som ännu inte var kartlagda i hans inre.

15.

Han strök med handen över kinderna, lade tillbaka spegeln i sitt etui. Han var också en man som hade ändrat sitt efternamn. I början av mars 1912 hade hans far avlidit. Några veckor innan de Olympiska Spelen skulle invigas i Stockholms nybyggda tegelstadion, begärde han en namnändring hos Kungliga Patent- och Registreringsverket. För att dryga ut avståndet till sin döde far, hade han bestämt att lägga in sin mors flicknamn mellan sitt förnamn och namnet Svartman. Hans mor hade alltid försökt skydda honom mot den lynnige och ständigt uppbrusande fadern. Hans far var död. Men även döda människor kan utgöra ett hot. Nu skulle hans mor finnas som en skyddande mur också i hans namn.

Han lade undan spegeletuiet och slog upp locket på en träask som han hade ställt på det lilla bordet med stormkant. Där fanns fyra klockor. Tre klockor visade exakt samma tid. De kontrollerade varandra. På den fjärde som han hade ärvt efter sin far var visarna orörliga. Där hade tiden stannat.

Han slog igen locket över klockorna. Tre visade honom tiden, den fjärde döden.

16.

Tre officerare reste sig och betraktade honom nyfiket när han steg in i mässen. En man med närsynta ögon kände han igen. Det var flaggstyrman Höckert som tagit emot honom vid landgången kvällen innan. Höckert presenterade de två andra officerarna i mässen.

– Mina kollegor här är löjtnant Sundfeldt och artillerikaptten von Sidenbahn.

Artillerikapttenen var lång och smal och luktade starkt av rakvatten eller gin.

– Ni undrar naturligtvis vad en artillerikaptten gör ombord på ett fartyg? Vi rör oss normalt med större tyngd och beslutsamhet på land. Ibland kan dock artillerikaptten vara nyttiga även ombord på en pansarbåt. Särskilt när nya kanonbesättningar ska trimmas och det råder brist på officerare.

De satte sig ner. En mässuppassare serverade kaffe. Ingen ställde några frågor. Kommendörkaptten Rake hade naturligtvis informerat officerarna om att de skulle ha en kaptten med hemligt uppdrag med sig ombord på färden mot Östergötlands yttersta havsband.

Löjtnant Sundfeldt och artillerikapttenen von Sidenbahn lämnade mässen.

– Har ni träffat fartygschefen? frågade Höckert.

Han talade utpräglad dialekt, möjligen småländska, eller så kom han från Halland eller Bohuslän.

– Nej, svarade Lars Tobiasson-Svartman. Kommendörkaptten Rake är en man som jag bara känner ryktesvägen.

– Rykten är oftast felaktiga eller överdrivna. Men det finns alltid en sanning innerst inne. Sanningen om Rake är att han är mycket duglig. Möjligtvis en smula lat. Men vem är inte det?

Höckert reste sig, slog ihop klackarna och antydde en honnör. Lars Tobiasson-Svartman avslutade sin frukost i ensamhet. Från däck hördes löjtnant Sundfeldts ilska röst. Men han kunde inte uppfatta vad det var som hade gjort honom upprörd.

Det var nu full dag. Kommendörkaptten Rake väntade. Ur kassaskåpet skulle han ta fram de hemliga instruktionerna.

Pansarbåten stävade söderut. Vinden var fortfarande byig och verkade cirkla mellan väderstrecken. Inne vid land hade det åter börjat regna.

17.

Mötet mellan kommandörkapten Rake och Lars Tobiasson-Svartman avbröts av ett oväntat intermezzo. De hade just tagit varandra i hand och satt sig i de fastskruvade läderstolarna i Rakes salong, när löjtnant Sundfeldt steg in genom dörren och meddelade att en man i besättningen hade insjuknat. Om tillståndet var livshotande kunde han inte avgöra, men mannen hade mycket ont.

– Ingen kan simulera så starka smärtor, sa löjtnant Sundfeldt.

Rake satt tyst ett ögonblick och betraktade sin händer. Han var känd som en besättningens man och därför blev Lars Tobiasson-Svartman inte förvånad när Rake reste sig upp.

– Det är så olyckligt att fartygsläkare Hallman beviljats permission för att övervara sin dotters bröllop. Vårt möte måste uppskjutas.

– Naturligtvis.

Rake var redan på väg att lämna salongen när han vände sig om.

– Följ med, sa han. Att besöka en sjuk besättningsman kan utmärkt kombineras med att okulärbesiktiga fartyget. Vem är han?

Frågan riktades till löjtnant Sundfeldt.

– Stamanställde båtsmannen Johan Jakob Rudin.

Rake sökte i sitt minne.

– Rudin som i augusti mönstrade på i Kalmar?

– Det är korrekt.

– Vad har hänt?

– Han har ont i magen.

Rake nickade.

– Mina båtsmän klagar inte i onödan.

De lämnade salongen, passerade en trång korridor och steg sedan ut på en lejdare. Den byiga och kyliga vinden fick dem att huka. Löjtnant Sundfeldt gick först, därefter kommandörkapten Rake och sist Lars Tobiasson-Svartman.

Återigen hade han en upplevelse av att han deltog i en procession.
– Jag har varit befälhavare för flottans fartyg i nitton år, sa Rake.
Han ropade för att göra sig hörd över blåsten.

– Hittills har jag bara förlorat fyra besättningsmän, fortsatte han.
Två har dött i häftiga febrar innan vi kunnat föra dem i land, en motorman föll baklänges ner för en lejdare och knäckte nacken. Jag tror fortfarande att mannen var berusad även om det inte gick att bevisa. Dessutom hade jag en gång en psykiskt sjuk underofficer som kastade sig i havet ungefär i höjd med Grundkallens fyr. Det var någonting ovärdigt som låg bakom katastrofen, skulder och förfallskade reverser. Jag borde kanske ha uppmärksammat faran. Men det är oftast svårt att hindra besättningsmän som verkligen bestämt sig för att kasta sig över bord. Vi har naturligtvis alltid fartygsläkare ombord, med denna resa som undantag. Men flottans läkare tillhör sällan de mest kompetenta.

Rake avbröt sig och pekade irriterat på en hink som låg intill en lejdare. Löjtnant Sundfeldt ropade åt en matros att omedelbart åtgärda slarvet.

– Redan tidigt i min karriär lärde jag mig något om medicinsk diagnostik, fortsatte Rake. Förutom att jag naturligtvis kan dra ut tänder. Det finns ett antal, ytterst enkla hjälpmedel för att hålla liv i folk. Jag tröstar och kanske också smickrar mig med att mina befälskollegor ofta har betydligt högre dödstal på sina fartyg än jag.

De sökte sig via olika lejdare ner mot fartygets djupast belägna rum. Lars Tobiasson-Svartman kände att de nu befann sig alldeles i höjd med vattenlinjen. Luften var tryckande, oljelukten kvävande.

De fortsatte ner mot djupet.

18.

Båtsmannen låg i sin hängkoj. Det luktade av instängdhet, svett och rädsla.

Lars Tobiasson-Svartman hade svårt att urskilja några detaljer i dunklet. Det tog lång tid för hans ögon att vänja sig vid övergången från ljusa till mörka rum.

Rake tog av sig sina handskar och lutade sig över kojén. Rudins ansikte blänktes, hans ögon flackade oroligt. Han var som ett skrämt, infångat djur.

– Smärtor var? frågade Rake.

Rudin vek undan filten och blottade sin skjorta. Han drog upp den över bröstkorgen. De tre männen lutade sig samtidigt över kojén. Rudin pekade på ett område till höger om naveln. Handrörelsen gjorde att han grimaserade av smärta.

– Långvariga plågor? frågade Rake.

– Sedan igår kväll. Vi hade just lämnat Stockholm när de kom.

– Konstanta eller stötvisa?

– Först stötvisa, nu konstanta.

– Har Rudin haft detta onda tidigare?

– Jag vet inte.

– Tänk efter. Ingen smärta liknar en annan.

Rudin låg orörlig och tänkte.

– Nej, sa han sedan. Smärtorna är nya. Jag har aldrig känt något liknande förut.

Rake lade sin magra hand på det område där Rudin hade ont. Han tryckte till med handflatan, först lätt, sedan hårdare. Rudin grimaserade och stönade. Rake tog bort handen.

– Det är troligtvis en blindtarmsinflammation.

Han rätade på ryggen.

– Ni ska opereras. Det kommer att gå bra.

Rudin såg med tacksamhet på sin kapten och drog filten upp till hakan igen. I sin liggande ställning gjorde han trots smärtorna honnör.

De återvände till fartygets övre däck. På vägen gav Rake löjtnant Sundfeldt besked om att radiotelegrafisten skulle kontakta Thule, en av de kanonbåtar av första klassen som Svea stämt möte med strax öster om Sandsänkans fyr.

– De bör nu befinna sig på nordlig kurs, någonstans mellan Väster-
vik och Häradsjär, sa Rake. Kanonbåten ska snarast möta för att ta
ombord Rudin och föra honom in till Bråviken. Norrköping har ett
bra lasarett. Jag tänker inte förlora en av mina båtsmän i onödan.

Löjtnant Sundfeldt gjorde honnör och försvann. De återvände

under tystnad till salongen. Rake höll fram ett cigarretui. Lars Tobiasson-Svartman tackade nej. Han hade försökt röka när han just hade påbörjat sin sjöbefälsutbildning. Av alla hans kurskamrater var det bara tre som inte rökte. Men han lyckades aldrig lära sig. Att dra ner rök från en cigarr eller cigarett i lungorna gav honom kvävningsskänslor som genast hotade att övergå i panik.

Rake tände omsorgsfullt sin cigarr. Hela tiden lyssnade han på vibrationerna i fartygsskrovet. Lars Tobiasson-Svartman hade tidigt lagt märke till detta beteende hos äldre, erfarna sjökaptener. De befann sig alltid på kommandobryggan även när de satt i sin salong och rökte cigarr. Vibrationerna i skrovet tycktes förvandlas till bilder som gjorde att de alltid visste var på havet de befann sig.

Sedan talade de om kriget.

19.

Rake berättade att den engelska flottan i stor brådska och i viss oordning hade lämnat sina baser på Scapa Flow redan den 27 juli, trots att några krigsförklaringar inte utfärdats. Amiralitetet hade klargjort att de inte avsåg att ge den tyska högsjöflottan några möjligheter att angripa de engelska fartygen när de befann sig på sina baser. Tyska ubåtar i periskopläge hade siktats av manskap på engelska fiskebåtar i gryningen den 27 juli. Trålarna som varit på väg genom Pentland Firth på väg mot Doggers fiskebankar längre ut i Nordsjön hade observerat minst tre ubåtar.

Lars Tobiasson-Svartman kunde se kartbilderna framför sig. Han hade ett nästan fotografiskt minne när det gällde sjökort. Scapa Flow, Pentland Firth, den engelska marinens baser på Orkneyöarna; han kunde till och med ur minnet ta fram de viktigaste angivelserna av djup i inloppsrännorna till de olika naturhamnarna.

– Möjligen kommer den engelska flottan att drabbas av en överraskning, sa Rake tankfullt.

Lars Tobiasson-Svartman väntade på en fortsättning som aldrig kom.

– Vilken överraskning? frågade han efter att ha mätt ut en lämplig tystnad.

– Att den tyska marinen är betydligt bättre rustad än vad de arroganta engelsmännen föreställer sig.

Rakes ord hade en tydlig undermening. Sverige var ännu inte indraget i kriget. Den svenska flottan förberedde sig på att så inte alltid skulle vara fallet. Då skulle det inte heller få råda något tvivel om var den svenska militären hade sina sympatier. Även om regering och riksdag hade förklarat Sverige neutralt.

Samtalet dog ut.

Rake lade ifrån sig cigarren i ett tungt askfat av grön porfyr, reste sig, tog fram en nyckel som satt fast vid klockkedjan och föll sedan på knä framför det stora, svarta kassaskåp som stod fastskruvat i durken.

De hemliga instruktionerna låg i en enkel tygpärm, ombunden av ett tunt blågult sidenband. Rake gav honom pärmens och återvände sedan till sin cigarr.

Han öppnade pärmens. Trots att han visste vad som var syftet med hans uppdrag, kände han inte till de mer detaljerade planer som utarbetats av marinstaben. Han satte sig försiktigt i sin stol, balanse-
rade pärmens på sina knän och började läsa.

I ögonvrån kunde han se hur Rake följde röken från sin cigarr med blicken.

20.

Pansarbåten vibrerade som ett flämtande djur.

Lars Tobiasson-Svartman jämförde ofta olika fartygstyper med djur som återfanns i den svenska faunan. Torpedbåtarna liknade vesslor eller illrar, pansarbåtarna var snabbt slående falkar, kryssarna jagade som hungriga vargflockar, de stora slagskeppen var ensamma björnar som inte tyckte om att bli retade. Djur, som i vanliga fall var varandras fiender, kunde som fartygssymboler fås att samarbeta och även offra sig för varandra.

Han läste på pärmens att instruktionerna var *konfidentiella och enbart avsedda för kapten Lars Svartman*. De kunde kopieras i valda de-

lar men originalet skulle återställas till Rake utan att ha lämnat hans hytt.

För den svenska flottan existerade ännu inte hans namnändring, trots att han genast, när beskedet från Kungliga Patent- och Registreringsverket kommit, gett besked till sina överordnade.

Ombord på detta fartyg och för marinstaben var han fortfarande Lars Svartman, ingenting annat.

Han läste:

Er uppgift blir att utan dröjsmål utföra kontrollmätningar av de särskilda och konfidentiella militära farleder som förbinder Kalmarsund, södra delen, med norra, mellersta och södra inloppen till Stockholm. Särskilt betydelsefullt är kontrollmätningarna av de sund, passager och övriga inlopp som 1898 och 1902 uppmäts i förhållande till de för varje fartygstyp angivna största möjliga djupgåendet vid Sandsänkans fyr. Som bas för sjömätningen fungerar pansarbåten Svea. Mätfartyg blir kanonbåten Blenda samt nödvändiga barkasser och vedettbåtar.

Efter den inledande instruktionen följde alla detaljerade order som nöjaktigt skulle följas.

Han slog igen pärmen och knöt ihop sidenbandet. Rake betraktade honom.

– Inga avskrifter?

– Jag anser inte att jag behöver göra det.

– Ni är ännu ung, sa Rake och log. Gamla män litar inte på sitt minne. Unga män litar ibland alltför mycket på sitt.

Lars Tobiasson-Svartman reste sig och slog ihop klackarna. Det var som om han gav sig själv en spark. Rake slog ut med handen för att visa att han kunde lägga tygpärmen på bordet.

– Det kommer att bli ett långt krig, sa Rake. Lord Kitchener i det engelska överkommandot har insett detta. Jag är rädd för att hans tyska motsvarighet ännu inte har förstått att detta krig kommer att bli mer omfattande än alla tidigare i mänsklighetens hemska historia.

Rake tystnade som om hans tankar blivit alltför överväldigande.

Sedan fortsatte han.

– Tusentals män kommer att dö. Hundratusentals, kanske miljoner. På det sättet blir det här kriget större än alla andra. Men det kommer också att bli långt och utdraget. Det finns de som tror att kriget är över till jul. Det är min övertygelse att det kommer att fortsätta i många år. Fler fartyg än i något tidigare krig kommer att sänkas. Det tonnage som kommer att sprängas och gå under kommer en dag att räknas i miljarder ton.

Rake tystnade igen. Han petade frånvarande på det blågula sidenbandet.

Fler människor än någonsin kommer att drunkna, tänkte Lars Tobiasson-Svartman. Matrosar och befäl kommer att skällas till döds i brinnande infernon. Östersjön och Nordsjön, Atlanten och kanske också andra hav kommer att fyllas av skrik som långsamt kvävs och sedan tystnar.

Tusen sjömän väger ungefär 60 ton. Kriget handlar inte bara om hur många människor som stupar. Det handlar också om hur ett stort antal levande ton förvandlas till döda ton.

Man talar om ett fartygs döda vikt. Även en människas vikt kan räknas om till dödens måttenheter.

21.

Han lämnade salongen.

Sönderslitna moln jagade fram över oktoberhimlen. Han tänkte på det uppdrag som väntade. Samtidigt undrade han om Rake hade rätt. Skulle kriget bli så ohyggligt och långdraget som han hade förutspått?

Fartyget minskade plötsligt farten och lade sig långsamt med stäven mot vinden. Han förstod att de hade drejat bi för att invänta kanonbåten som skulle frakta Rudin till Norrköping.

Han fortsatte till sin hytt. Där hängde han av sig uniformsjackan, snörde av sig skorna och sträckte ut sig i kojen. Någon hade bäddat medan han varit hos Rake.

Han låg med händerna under huvudet, kände de svaga vibrationerna som pulserade genom fartyget och tänkte igenom det som väntade.

22.

Det var som en ritual.

Ett nytt uppdrag behövde inte nödvändigtvis vara skrämmande för att det var hemligt. Det han hade framför sig skulle präglas av rutiner, inte av plötsliga dramatiska händelser.

Han hatade oreda och kaos. Att kartlägga havets djup krävde ett stort lugn, en nästan meditativ stillhet.

I fredstid förbereds de nya krigen, tänkte han. Den svenska flottan har sedan mitten av 1800-talet sänt ut ett stort antal expeditioner för att leta upp alternativa farleder längs de svenska kusterna. En del av dessa expeditioner har varit dåligt organiserade och haft bristande ledning, andra har varit framgångsrika.

Utgångspunkten var enkel. En angripare kunde förbereda blockader, under de senaste tio åren framförallt genom minor, mot de farleder som fanns angivna på de offentliga sjökort som användes av de olika handelsflottorna. För att motverka detta fanns ett nät av hemliga alternativa farleder och sträckningar för militära ändamål. Rädslan för att spioner skulle komma åt information om dessa leder var både stor och välbefogad. En angripare som lyckades avslöja de hemliga lederna skulle kunna vålla stor skada. Eftersom fartygens djupgående hela tiden ökade måste farledernas sträckningar omprövas. Fanns det alternativa leder som kunde tillåta större djupgående? Kunde grund som förminskade framkomligheten i hemlighet sprängas bort utan att det angavs på sjökorten?

Detta var de frågor han skulle besvara. Dessutom skulle han överväga vad undervattensfartygens närvaro utgjorde. Det rådde inga tvivel om att ubåtarna utgjorde en helt ny fara med till synes ändlösa konsekvenser. Men hur skulle de kunna stoppas? Om farlederna var tillräckligt djupa skulle en ubåt kunna ta sig ända in till Stockholm.

Han tänkte tillbaka på åren mellan 1909 och 1912, när han varit

med och lagt om stora delar av den hemliga farleden inomskärs mellan Landsort och Västervik. Han hade till en början haft en underordnad befattning, men senare, från våren 1910 på kort tid avancerat till att bli befälhavare för hela expeditionen.

Det hade varit en lycklig tid. På några få år hade ett stort antal av hans drömmar gått i uppfyllelse.

Men han hade också insett att han hade en helt annan dröm. Den hade varit oväntad. Men det var den drömmen han nu hoppades kunna förverkliga.

Drömmen om att finna det största av alla djup.

23.

Vibrationerna i skrovet avtog.

Pansarbåten låg helt stilla.

Djuret höll andan.

Han satte på sig uniformsjackan och gick ut på däck och ställde sig på den plats där han var osynlig. Kanonbåten Thule med sina tre skorstenar höll på att lägga till vid fartygets läsida. Den sjuke besättningsmannen hade redan burits ut på däck. När Thule låg klar hissades Rudin försiktigt ner i en sinnrikt utformad sele. Kolröken från Thule svepte in honom. Kommendörkapten Rake syntes inte till. Det var löjtnant Sundfeldt som dirigerade nerfirandet. Så fort Rudin tagits ombord lyftes den tomma selen upp och Thule backade loss och satte sedan nordvästlig kurs, mot mynningen av Bråviken.

Han blev stående på däck och såg Thule försvinna. Röken ur skorstenarna blandade sig med de drivande molnen.

Rudin var en sjöman som sluppit ut ur en fruktansvärd fälla, tänkte han. Svenska fartyg skulle gå till botten även om landet inte drogs in i kriget. Värst drabbade skulle sjömännen i handelsflottan bli. Men även krigsfartyg skulle komma att torpederas eller sprängas av minor. Om Rudin inte återvände till fartyget behövde han inte riskera att en dag kokas till döds av en exploderande ångpanna. Tack vare en inflammerad blindtarm kanske han tillhörde dem som inte skulle dö.

Lars Tobiasson-Svartman kisade med ögonen efter Thule. Hon syntes inte längre, fartyget hade glidit ihop med horisontens grå kustlinje.

Han återvände till sin hytt. Pansarbåten hade vänt upp mot vinden igen.

24.

Han stannade innanför dörren till hytten och försökte föreställa sig vad hans hustru gjorde i just detta ögonblick. Men han kunde inte se henne. Han visste ingenting om vad hon ägnade sig åt när hon var ensam i lägenheten. Han tyckte inte om tanken. Det var som att hålla ett sjökort i handen och plötsligt upptäcka att skriften, konturerna av öarna, fyrljusens sektioner, utprickningen, de angivna sjödjupen, hastigt suddades ut.

Han ville veta i vilka leder hans hustru färdades när han var borta.

Jag älskar henne, tänkte han. Men jag vet inte vad kärlek egentligen är.

Han satte sig vid det lilla bordet med stormkant och packade upp sitt lod. Mässingen glänste.

Ett kort ögonblick fick han en känsla av att Kristina Tacker stod bakom hans rygg och försiktigt lutade sig fram över hans axel.

– Nånting kommer att hända, viskade hon. Det finns en punkt där ditt lod aldrig når botten. Det finns en punkt där allting brister, min älskade man.